

KIBRIS; DÜNYANIN ORTASINDA BİR UÇAK GEMİSİ

*Anıl ÇEÇEN**

Dünya haritasını önünüze aldığınız zaman, haritanın ortasında yer alan bölgede Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'i beraberce görürsünüz. Dünyanın anakarasının merkezi bölgesi olarak ortaya çıkan bu bölge, aynı zamanda jeopolitik olarak dünyanın ortasıdır. Dünyanın ortası olarak tarihte her zaman öne çıkan bu bölgenin karşısında büyük bir ada bulunmaktadır. Doğu Akdeniz'de bir uçak gemisi konumunda yer alan bu ada, Kıbrıs adı ile anılmaktadır. Roma İmparatorluğu döneminde dünyanın bakır gereksinmesinin karşılandığı bu adanın adı, Latince bakır anlamına gelen Cyprus sözcüğünden gelmektedir. Bu kavramın Türkçe okunuşunu biz adaya isim olarak kullanıyoruz. Bir tek gram bakırın kalmadığı bu ada, eskiden kalma bakır ülkesi ismi ile günümüzde bir önemli bölge olarak gündemdedir.

Anadolu'ya kırk, Suriye'ye altmış, Mısır'a iki yüz kırk kilometre uzaklıkta olan Kıbrıs'ın Yunanistan'a olan uzaklığı ise tam bin yüz kilometredir. Kıbrıs'a en uzak mesafede olmasına karşın bu ada üzerinde en fazla hak ileri süren Yunanistan'ın Kıbrıs'ı sahiplenmesi adanın jeopolitik konumuna ters bir durum ortaya çıkarmaktadır. Adaya en yakın ülke olan Türkiye'nin ada ile karşılıklı bağlantıları ve ortak jeopolitik konumu dikkate alınmadan, adaya en uzak bir ülkenin Kıbrıs üzerinde egemenlik iddia etmesi son derece çelişkili ve gerçek koşullara ters bir durumdur. Türkiye gibi büyük bir ülkenin dünyanın merkezindeki anakara konumu açısından Kıbrıs ele alındığında, Anadolu yarımadasının güvenliğinin Kıbrıs ile çok yakından bağlantılı olduğu ortaya çıkmaktadır. Dünyanın kara merkezinde yer alan yakın çevresini dikkate alarak güvenliğini korumak zorundadır. Bu durumda kırk kilometre mesafede yer alan bir büyük ada Türkiye'yi son derece yakından ilgilendirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti dünyanın jeopolitik merkezinde kurulmuş bir bağımsız devlet olarak güney bölgesinin güvenliği ile ilgilendiğinde Kıbrıs adası kendiliğinden öne çıkmakta ve Türkiye açısından önem kazanmaktadır. Türkiye ve Kıbrıs'ın ortak konumu nedeniyle yirminci yüzyılın ikinci yarısında Türkler, Kıbrıs ile yakından ilgilenmeye başlamışlardır.

Dünya haritasından Kıbrıs'a bakıldığı zaman, Doğu Akdeniz'de bir uçak gemisi olarak bu adanın stratejik bir konumda olduğu görülmektedir. Dünya egemenliğine soyunan bütün emperyalist güçler, dünyanın jeopolitik merkezi olan Ortadoğu'ya girmek istedikleri zaman, Kıbrıs'ı öncelikle ele geçirmeye çaba göstermişler ve bu adayı kullanarak Ortadoğu'da kendi çıkarları doğrultusunda yapılanmaya yönelmişlerdir. Romalılar Doğu Akdeniz'e yayılırken Kıbrıs'tan bir üs olarak faydalanmışlar, Osmanlılar Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'e yöneldiklerinde Kıbrıs'ı ele geçirmişler, İngilizler dünyanın merkezi olan Ortadoğu'ya Osmanlılar sonrasında yöneldiklerinde, önce Kıbrıs'ı işgal etmişlerdir. İngilizler Kıbrıs'ı bir uçak gemisi olarak kullanmışlar ve bu ada üzerinden karşı kıyı olan Filistin'e girmişler daha sonra da Mezapotamya ile Arap Yarımadası'nı işgal etmişlerdir. Kıbrıs, Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da emperyalist işgalin merkezi olmuş ve tam bir uçak gemisi olarak kullanılmıştır. Adada var olan İngiliz üsleri günümüzde de bu işlevi yerine getirmektedir. İngilizlerin geri çekildiği İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, adadaki iki büyük askeri üssü bu kez Amerike Birleşik Devletleri kullanmaya başlamış ve adanın uçak gemisi olma konumu günümüze kadar sürüp gelmiştir.

İngilizlerden Amerikalılara geçen adanın uçak gemisi olarak kullanılma fonksiyonunu bu kez Avrupa Birliği gündeme getirmiştir. Yeni Dünya Düzeni süreci içerisinde Ortadoğu'da

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

gündeme getirilen yeniden yapılanma sürecinde bu kez Avrupa Birliği Kıbrıs'ı kendi içine almak istemiştir. Uzun süren Anglo-Amerikan emperyalizminin uçak gemisi olan Kıbrıs, ikibinli yıllarda bir kıta devleti olarak ortaya çıkan ve Avrupa kıtasından sonra büyük Avrupa'yı kurmak isteyen Avrupa Birliği'nin Ortadoğu'yu ele geçirmeye hazırlandığı aşamada, dünyanın gündemine yeniden bir ana sorun olarak oturmuştur. Batı kaynaklı bütün emperyalist girişimler, dünyaya egemen olmak istediklerinde doğuya gitmeye öncelik vermişler ve dünyanın merkezi olan Ortadoğu'yu fethetmeye kalkışarak Kıbrıs'ı öncelikle elde etmenin yollarını aramışlardır. Kıbrıs, bir uçak gemisi olarak kullanılmaya son derece elverişli olduğu içindir ki, Doğu Akdeniz'e ya da Ortadoğu'ya egemen olmak isteyen emperyalist güçler bu bölgelere Kıbrıs üzerinden girebilmeye öncelik vermişlerdir.

Kıbrıs, bir anlamda Doğu Akdeniz ya da Ortadoğu egemenliğinin anahtarı olmuştur. Bu anahtarı ele geçiren; yani Kıbrıs'a egemen olan emperyalist güç, anahtar konumundaki Kıbrıs'ı kullanarak dünyanın merkezinde yayılma ve egemen olma yollarını araştırmıştır. Kıbrıs'ta kendi istediği düzeni kurabilen güçler, bölgede yayılabilme şansını elde etmişlerdir. Kıbrıs'ın elden çıktığı aşamada ise bölgedeki egemenlik başka emperyalist güçlere geçmiştir. Dünya tarihi ve Kıbrıs tarihi bunun çeşitli örnekleri ile doludur. Günümüzde yaşanmakta olan yeni süreç içerisinde gene benzeri bir durum söz konusudur. Oluşmakta olan Avrupa kıta devleti, dünyanın merkezine el koymak istediği bu aşamada Türkiye'yi geride bırakarak Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne üyeliğine öncelik tanımıştır. Tıpkı Roma, İngiliz, Amerikan emperyalizmleri gibi, Almanya'nın egemenliğinde bir Avrupa emperyalizmi, tarihteki benzer örneklerinde olduğu gibi Kıbrıs adasına yönelmiştir. Emperyalist hedefler uğruna adanın yeniden işgali bu kez Avrupa kaynaklı olarak gündeme gelmiştir.

Ortadoğu'da Mezopotamya sonrası dönemdeki bütün egemenlikler Kıbrıs'a öncelik vermişlerdir. Hitit egemenliğinden Mısır yayılcılığına, Roma İmparatorluğu'nun fethinden Bizans egemenliğine, Arap yayılcılığından, Venedik egemenliğine, Osmanlı'nın fethinden, İngiliz işgaline sürekli bir paylaşım kavgası altındaki Kıbrıs adasının yirminci yüzyıla girişi İngiliz işgali altında olmuş ve iki dünya savaşı süresince İngiltere Kıbrıs üzerindeki, yönetimini sürdürmüştür. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ise sömürgelerin bağımsızlığı gündeme gelmiş, bütün sömürgeler bağımsızlıklarını kazanıp Birleşmiş Milletler'e üye olmaya hak kazandıkları bir dönemde İngiltere adadan çekilmiş ve Kıbrıs adası da bağımsız birer devlet statüsü kazanmıştır. Ne var ki, Megalaidea ve Enosis gibi ırkçı saplantıları olan Yunan emperyalizminin adada çok geçmeden terör başlatması ve adanın yerlisi olan Türklere karşı bir etnik temizlik operasyonuna kalkışması gibi olumsuz bir durum ortaya çıkınca Türkiye, adaya müdahale etmek zorunda kalmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran Londra ve Zürih antlaşmalarına göre Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üç garantör devletinden biri olan Türkiye Cumhuriyeti, Türk soydaşlarının Rum çeteciler tarafından yok edilmesi üzerine harekete geçerek adaya müdahale etmiştir.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde gündeme gelen Kıbrıs'a Türk müdahalesi, soğuk savaş yıllarının en çekişmeli aşamasında gerçekleştirilmiştir. Adada sürüp giden katliamlar karşısında Türkiye harekete geçmek zorunda kalmış ve Kıbrıs'ta bir Rum darbesi gerçekleşince bunu gerekçe göstererek Barış Harekatı adı altında adaya askeri bir çıkarma yapmıştır. Rum darbesi, o dönemde muhtemel bir Sovyet darbesini önlemek üzere yapılmıştır. Sovyetler Birliği kuzeyden güneye inmek isterken, Doğu Akdeniz'in bir uçak gemisi olan Kıbrıs'ı bir komünist darbe ile ele geçirmek istemiştir. Akdeniz'in en güçlü komünist partisi olan **Akel'in** öncülüğünde bir Sovyet darbesi hazırlanırken, bunu haber alan batılı gizli servisler, adanın batı bloğunun denetiminde kalabilmesi için Nikos Sampson adlı maceracının Rum darbesine destek vermişlerdir. Soğuk savaş döneminin son yıllarında Kıbrıs, bloklar arası ciddi bir gerginliğe sahne olmuştur. O dönemin Türk hükümeti uyanık davranarak bloklar arası rekabet koşullarında Kıbrıs'ın elden çıkmasını önlemek ve Kıbrıslı Türklerin kazanılmış haklarını güvence altına alabilmek üzere bir askeri hareket düzenlemiş ve Barış Harekatı adı altında Kıbrıs'a Türk askeri çıkartılmıştır. Türkiye'nin bu aktif tutumu sayesinde Kıbrıs Türkleri'nin kazanılmış hakları korunmuş,

uluslararası konjonktürün adada tırmandırdığı karışıklıklar önlenmiş ve dünyanın ortasında yer alan bu stratejik adaya bir anlamda barış gelmiştir. Türkiye, Kıbrıs'ta önce uluslararası hukuku denemiş ama bu yoldan sonuç alamayınca bu kez de güç politikası uygulayarak garantör devlet konumunun getirdiği hakları kullanmış ve böylece adadaki çatışmayı önlemiştir.

Doğu Akdeniz'in uçak gemisinde şimdilerde bir Avrupa problemi yaşanmaktadır. Yavaş yavaş Avrupa ülkelerini içine alarak yutan Avrupa Birliği Almanya'nın yönlendirmesinde yeni bir Ostpolitik uygulamaya başlamıştır. Kendi olanaklarıyla doğuya açılma politikasını başaramayan Almanya, sosyalist sistemin çöküşünden sonra Doğu Avrupa'ya doğru yayılmaya başlamış ve kendi yönlendirmesindeki Avrupa Birliği'ni genişleme doğrultusunda zorlamıştır. Doğu Avrupa ve Balkan ülkeleri Avrupa Birliği'nin önünde üyelik için sıraya girerken Yunanistan üzerinden Kıbrıs sorunu Türkiye'nin önüne dikilmiştir. Avrupa Birliği'ne giriş için bütün ülkelerden yalnızca Kopenhag kriterlerini talep eden Avrupa Birliği Türkiye'den özel olarak Kıbrıs'ı istemiştir. Avrupa ile hiç ilgisi olmayan Kıbrıs sorunu bir anlamda Avrupa Birliği'ne üye olabilmenin koşulu durumuna getirilmiştir. Türkiye'den Avrupa Birliği'ne giriş için Kıbrıs'taki haklarından vazgeçmesi talep edilmiştir. Bütün aday ülkeler ve Türkiye için aranan üyelik koşulları olan Kopenhag kriterleri, çifte standartlı bir tutum ile Kıbrıs için aranmamıştır. Türkiye'nin Londra ve Zürich gibi uluslararası antlaşmalardan gelen garantörlük haklarından vazgeçmesi ve Türklerin son çeyrek yüzyılda kazanmış oldukları tüm hakları hukuka aykırı bir biçimde resmen talep edilmiştir. Çağdaş hukukun beşiği olan Avrupa uygarlığının temsilcisi Avrupa Birliği'nin resmen uluslararası hukuka aykırı talepleri ile Türkiye karşı karşıya kalmıştır.

ABD emperyalizmi ve İsrail Siyonizmi'nin giderek Ortadoğu'da etkili olmaya başladığı bir dönemde, Avrupa emperyalizmi de bu bölgeye girmek istemektedir. Avrupa, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'ya giriş için Kıbrıs'ı bir üs olarak seçmiştir. Tıpkı Roma ve İngiliz emperyalizmlerinin Kıbrıs üzerinden bölgeye girdiği gibi, Avrupa da Kıbrıs'ı bir Avrupa eyaleti yaparak ABD ve İsrail'e karşı dünyanın merkezinde yer almak istemektedir. Son aşamada Yunanistan bir Avrupa ve Almanya piyonu durumuna sürüklenmiştir. Yunanistan'a karşı Türkiye'nin bir Amerikan, İngiliz ya da İsrail piyonu konumuna gelmeden ulusal bir Kıbrıs politikasını gündeme getirmesinde yarar vardır. Dünya konjonktüründe uluslararası sürecin kesişme noktası olarak ortaya çıkan Kıbrıs'ta, Türkiye emperyalist bloklar arasında bir sürtüşme ya da savaş senaryolarına alet olmamalıdır. Türkiye adına savaşa giden süreci kesmeli, Türkiye'nin kazanılmış haklarını korumalı ve iki devletli konfederasyonun kesinlik kazanması için ısrarlı bir politika izlemelidir.

Kıbrıs üzerinde bölge dışı emperyalist güçler dünya hegemonyası için mücadele ederken, bölge ülkelerinin geleceği açısından da adanın konumu önem kazanmaktadır. Doğu Akdeniz'e kıyısı olan bütün ülkeler açısından Kıbrıs'ın alacağı yeni statü yaşamsal önem kazanmaktadır. Türkiye kadar İsrail, Suriye ve Mısır için de Kıbrıs önem taşımaktadır. Doğu Akdeniz'e kıyısı olan bütün ülkeler gelecekteki güvenlikleri için Kıbrıs'ta kendi aleyhlerine olabilecek herhangi bir oluşum istememektedirler. Türkiye, kendi güvenliği açısından Kuzey Kıbrıs'ta bir Türk siyasal yapılanması üzerinde ısrar ederken, Suriye ve Mısır, adanın Hristiyan bir Avrupa emperyalizminin eline bütünüyle geçmesine karşı çıkmaktadırlar. Bölgenin en küçük ülkesi olan İsrail açısından Kıbrıs son derece yaşamsal bir öneme sahip durumdadır. Jeopolitik kitaplarında ortaya konduğu gibi İsrail ile Kıbrıs arasında ada devletleri ile karalar arasındaki doğal ilişki bulunmaktadır. Ada devletleri karşı kıyılarında düşman istemezken; kara devletleri de karşı kıyıda bulunan adaları denetimleri altına almak isterler. Japonya ile Asya, İngiltere ile Avrupa arasında var olan jeopolitik ilişkinin tamamen tersi İsrail ile Kıbrıs ilişkilerinde geçerli bulunmaktadır. Üç tarafı Müslüman ülkelerle çevrilmiş olan İsrail için dış dünyaya açılan tek kapı Kıbrıs adasıdır. Bu durumda, İsrail'in Ortadoğu'da güvenliği açısından Kıbrıs'ın geleceği önem kazanmaktadır. Bu nedenle, Kıbrıs'ın bütünüyle bir ülkenin ya da tek bir dinin eline geçmesini İsrail doğal olarak istememekte ve gelecekte bu ada üzerinde tam anlamıyla egemen

olana kadar Kıbrıs üzerindeki ihtilafın devamını istemektedir. Doğu Akdeniz'in üzerindeki uçak gemisi olan Kıbrıs adası, bütünüyle Müslümanların ya da Hristiyanların eline geçerse karşı kıyıdaki bir din devleti olan İsrail'in bölgedeki geleceği tehlike altına girer; çünkü dinler arası rekabet ve yarış nedeniyle Kıbrıs üzerinde etkin olan din, bir din devleti olan İsrail'in bölgedeki etkinliğini kırmaya çalışır ya da bir din savaşı gündeme getirerek İsrail'in geleceğini tümüyle tehlikeye sürükleyebilir. Güçlü lobisi ile Türkiye'yi denetim altına alan, Amerikan para yardımları ile Mısır'ı pasifize eden İsrail, Kıbrıs üzerindeki Türk-Yunan anlaşmazlığını körükleyerek ada üzerinde kendisine tehlike yaratacak bir siyasal inisiyatifin gündeme gelmesini önlemektedir. Böylece, kendini çevreleyen Müslüman ülkelere karşı İsrail, Türkiye-Kıbrıs ve Mısır üçgeni ile denge kurmaktadır. İsrail'in Kudüs merkezli bir büyük Ortadoğu yaratma planı bu doğrultuda Kıbrıs'tan olabildiğince yararlanmakta, Kıbrıs'ın bir uçak gemisi olarak Doğu Akdeniz'de kendisine karşı kullanılmasına bu küçük devlet izin vermemektedir. İsrail, Yunanistan'a, Hristiyan dünyasına ve Avrupa Birliği'ne karşı Türkiye'yi adada desteklemekte, gelecekte ise Türkiye'yi kullanarak adaya egemen olmanın planlarını yapmaktadır. Artık, Kıbrıs'ta yalnızca Türkiye ve Yunanistan değil ama aynı zamanda İsrail de dolaylı bir taraf olarak vardır. Kıbrıs'ın geleceğinde İsrail daha da etkin olacağı için Avrupa Birliği bunu önlemek istemektedir.

Büyük kıta ya da bölge devletlerinin adaları içine alacağı konusunda kesin kural yoktur. Amerika Birleşik Devletleri yanında yer alan ama Birleşik Devletler Federasyonuna girmemiş birçok ada devleti vardır. Antil adalarının hemen hemen hepsi ayrı birer ada devletidir. Hatta Dominik Adası'nda Haiti ve Dominik Cumhuriyeti olmak üzere iki ayrı devlet bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin adada tek bir devlet olması konusundaki ısrarı da gerçekçi değildir; çünkü Haiti örneğini Timor Adası izlemektedir. Birkaç ay önce Timor Adası'nın doğusunda Doğu Timor adı altında ayrı bir Hristiyan cumhuriyeti kuruldu ve böylece bu bölge Müslüman Endonezya'nın egemenliğinden kurtuldu. Dünyanın çeşitli adalarında iki devletli yapı olduğuna göre Kıbrıs'ta da iki devletli bir siyasal yapı devam edebilir. Avrupa Birliği'nin bunu mesele yapması, adada Yunanistan'ın egemenliğini tam olarak sağlamak içindir. Rum tarafı Türklere kabul ettiremedikleri isteklerini, Avrupa Birliği'nin talepleri imiş gibi gündeme getirmeler ve Türkiye'ye dayatmaktadırlar. Elli senedir devam eden Türk-Rum taraflarının görüşmelerinde ele alınıp çözüme kavuşturulan bazı eski konular bile yeniden Türkiye'nin aleyhine olarak Avrupa Birliği'nin istekleri biçiminde gündeme getirilmektedir. Türkiye'nin böylesine haksız ve çifte standartlı politikalara karşı çıkması ulusal çıkarların korunması açısından sorumluluktur.

Avrupa Birliği, küreselleşme çağında ABD'nin karşısına yeni bir küresel oyuncu olarak çıkarken, Doğu Akdeniz'in uçak gemisi olan Kıbrıs'ı Türklerin ve Anglo-Amerikanların elinden almak istemektedir. Bu nedenle Kıbrıs sorunu artık bir Türk-Yunan meselesi olmaktan çıkmıştır. Artık Kıbrıs sorunu, Avrupa-Amerika-Almanya-İsrail, Hristiyan-Musevi, Müslüman-Hristiyan, Avrupa-Asya, Batı Akdeniz-Doğu Akdeniz sorunu durumuna gelmiştir. Dünyanın merkezi alanındaki ikili çekişmeler arasında kalan Kıbrıs adasının alacağı biçim bir anlamda dünya dengelerinin yeniden kurulmasına yol açacaktır. Bu çerçevede dengeyi kendi lehlerine çevirmek isteyen emperyal güçler Kıbrıs konusunda kendi çıkarları adına baskı yapmaktadırlar. Türkiye ciddi biçimde emperyal güçlerin baskısı altındadır. Avrupa Birliği'nin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri, İsrail, Arap dünyası, ve İslam ülkelerinin baskısı altındadır. Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'de etkin olmaya çalışan emperyal güçler, bu aşamada Kıbrıs konusuna öncelik tanımışlardır. Her kesim ya da merkez, kendine uygun bir yaklaşımı, Kıbrıs sorununun çözümünde bir yol olarak önermekte ve bu doğrultuda tarafları baskı altına almaktadır. Türkiye bütün bu yaklaşımları dikkatle izledikten sonra, kendi güvenliğini doğrudan doğruya ilgilendiren Kıbrıs sorununun ulusal çıkarlarına en uygun düşen çözüm tarzını ortaya koymak zorundadır. Türkiye Cumhuriyeti güney sınırlarının güvenliği açısından son derece yaşamsal öneme sahip olan Kıbrıs'ın, emperyalist güçler tarafından kendi aleyhine olarak bir uçak gemisi biçiminde kullanılmasına da kesin olarak izin vermemelidir. Şimdiye kadar sürdürülmüş olan tutarlı politikadan gelecekte de kesinlikle hiçbir ödün verilmemelidir.